

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Dato: 11.05.2020
Deres ref.: 20/1090-1
Vår ref.: 2020/2649 JONNYRSU

Høring om NOU 2020:3 Ny lov om universiteter og høyskoler

De norske universitetene og høyskolene har ulik egenart og ulike tradisjoner, og universitets- og høyskoleloven må innrettes på en måte som legger til rette for dette. Vi må utvikle en mangfoldig universitets- og høyskolesektor der institusjonene til sammen fyller sektorens formål og dekker samfunnets behov for kunnskap og kompetanse på kort og lang sikt. Sammen med styrings-systemet og finansieringsmodellen er loven et viktig verktøy for å støtte opp om dette mangfoldet.

UiOs viktigste innspill til det videre lovarbeidet er følgende:

- Institusjonene må selv avgjøre sin egen styringsmodell. For å støtte opp under mangfoldet av institusjoner, er det helt sentralt at hver institusjon selv kan fastsette sin egen organisering.
- Detaljeringsgraden i regelverket må ned. Myndighetene må ha tillit til at institusjonene finner gode løsninger selv, og at vi tar initiativ til samarbeid der det er behov for det. Utvalget legger stor vekt på autonomi, men dette finner vi ikke like lett igjen i til dels detaljerte løsningsforslag.
- Myndighet må prinsipielt sett ligge enten hos Storting og departement eller hos institusjonene selv. UiO advarer sterkt mot å overføre dette til direktoratene eller andre mellomliggende enheter i sektoren, siden det fører til uklare styringslinjer og fare for mer byråkrati.

Denne høringsuttalelsen er delt i to hoveddeler: en del som gjør rede for UiOs innspill om myndighetenes styring av universiteter og høyskoler og en del som kommenterer en rekke av de konkrete lovforslagene.

Innledning – myndighetenes styring av universiteter og høyskoler

Universiteter og høyskoler har nøkkelroller i samfunnet som forskningsinstitusjoner, utdanningsinstitusjoner, som bidragsyter til kunnskapsbasert forvaltning og offentlig debatt, som kulturbærer, katalysator av innovasjon og næringsutvikling, og som forsvarer av akademisk frihet og demokratiske verdier. Universitets- og høyskoleloven er en sentral bærebjelke i samlet styrings-system som omfatter lover, finansielle midler, styringsdialog og styringsdokumenter. Det blir derfor viktig at revisjon av uh-loven ses i sammenheng med at sektorloven virker innenfor denne større sammenhengen – det vil si også det settet av lover, ressurser og forventinger som påvirker

Rektor

Postadr.: Postboks 1072 Blindern, 0316 Oslo
Kontoradr.: Lucy Smiths hus,
Problemveien 7, 9. et., 0313 Oslo

Telefon: 22 85 63 03
Telefaks: 22 85 44 42
postmottak@admin.uio.no
www.uio.no
Org.nr.: 971 035 854

universiteter og høyskoler. Når styringssystemet nå skal gjennomgås, er det viktig at verktøyene tilpasses det formålet sektoren har samlet, og de formål og roller som den enkelte institusjon har. I dag er det ett system for helt ulike UH-institusjoner. Innenfor dette styringssystemet, med mange virkemidler, bør styringen differensieres mer. Målet må være at institusjonene kan løse sine ulike samfunnsoppdrag, og fylle sine roller, på best mulig måte.

Norsk forskning og høyere utdanning kjennetegnes av relativt velfungerende systemer bygget på tillit. For UiO er det viktig å bygge på dette tillitsbaserte systemet i det videre arbeidet. Styringsordninger som undergraver tilliten mellom myndigheter og institusjoner må unngås. En for rigid bruk av mål- og resultatstyring, kontroll og detaljregulering undergraver over tid slike tillitsbaserte systemer.

Departementets styring av sektoren er basert på institusjonell autonomi og individuell akademisk frihet (uh-loven § 1-5). Akademisk frihet og institusjonell autonomi er avgjørende for selve kunnskapsutviklingen, men står også sentralt når et mangfold av institusjoner skal nå målene om høy kvalitet, tydeligere institusjonsprofiler og bedre arbeidsdeling. Derfor er det viktig at et nytt styringssystem bygger på noen grunnprinsipper: 1) Frihet basert på tillit og ansvar; 2) Videreutvikle mangfoldet i sektoren, ved å ta utgangspunkt i de ulike institusjonenes formål og i større grad styre etter dette; 3) Unngå styringsverktøy som skaper unødvendig formalisering og detaljerte regler som tar energi og oppmerksomhet fra sektorens kjerneoppgaver. Styringsmeldingen bør legge disse prinsippene til grunn, og avstemme styringsvirkemidlene slik at de bedre støtter opp om prinsippene.

Vi er glade for at regjeringen anlegger et langsiktig perspektiv for styringsmeldingen. Det er riktig og viktig og gir forutsigbarhet for en sektor kjennetegnet av nettopp langsiktighet. Av dette følger også behovet for et enkelt og dynamisk styringssystem. Dette er nødvendig gitt høy endringstakt i fagmiljø og kunnskapsutvikling, så vel som i arbeidsliv og i hva som måtte være samfunnets behov.

Autonomi basert på tillit og ansvar

Regulere i det store og ikke i det små

God politisk styring er både legitimt og nødvendig. UiO ønsker at regjeringen er tydeligere på de overordnede forventningene til hver enkelt institusjons rolle i UH-systemet og samfunnet, og differensiere tydeligere. Deretter kreves tillit, handlingsrom og informert dialog mellom institusjoner og myndigheter. Det betyr at statlige myndigheter legger de overordnede rammene i form av lov og finansiering i dialog med UH-institusjonene, basert på informasjon om og innsikt i virksomhetens egenart. En styringsmelding som skal gi riktig retning for kommende 20 år må vektlegge endring, tilpasning og utvikling.

Universitetene er forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Det er det en grunn til. Universitetene tjener samfunnet best på armlengdes avstand fra myndighetene. Institusjonell autonomi og akademisk frihet har en egenverdi for samfunnet. Det er forutsetningen for nye og

radikale gjennombrudd og avgjørende for at samfunnsutviklingen skal kunne bygge på rasjonalitet og kunnskap. Derfor må UH-institusjonene ha stor grad av autonomi når det gjelder å organisere egen virksomhet for å fylle og utvikle sine roller. Det har også konsekvenser for UH-loven: mangfoldet og sektorens egenart tilsier at loven enda tydeligere lovregulerer i det store og ikke i det små – det vil si at detaljeringsnivået reduseres. Hensynet til nasjonale standardisering vil da kunne svekkes – men vi vil argumentere for at skal man ha en felles UH-lov må dette være en rammelov som gjør det mulig å ivareta hensynet til mangfoldet og i sektoren og virksomhetens egenart.

Som statlige forvaltningsorgan er offentlige UH-institusjoner underlagt mål- og resultatstyring, men vil argumentere for å dreie styringsmodellen i retning av en mer formålsorientert styring av sektoren og de ulike institusjonene.

UiO er et europeisk ledende forskningsintensivt breddeuniversitet og Norges høyest rangerte universitet på nær sagt alle internasjonale rangeringer. Siden 1811 har UiO vært en sentral kraft i utviklingen av det norske samfunnet, og en stadig viktigere bidragsyter til den globale kunnskapsallmenningen. Som et stort klassisk breddeuniversitet har UiO et særskilt ansvar for det brede nasjonale utdannings- og kunnskapsoppdraget. Det betyr at UiO har et atskillig mer komplekst oppdrag enn mange andre UH-institusjoner. UiO har også flere nasjonale oppgaver som forvalter av både museer og samlinger, som pådriver og koordinator for felles nasjonale nettverk og systemer. Det er viktig for Norge å ha et universitet med UiOs formål og profil. Det krever derimot ganske andre verktøy å utvikle et universitet med denne profilen enn de som trengs for å utvikle en regional høyskole eller et universitet med en annen profil. For Norge er det viktig å ha disse ulike institusjoner, men det er ikke mulig å utvikle alle disse typene institusjoner ved bruk av samme verktøy. Derfor må det styres i det store, med stort rom for lokale tilpasninger slik at institusjonene kan utvikle seg for å fylle sin rolle på best mulig måte. Autonomien er nettopp det fundamentet universitetene hviler på. Et universitet tjener sitt formål og samfunnet best når det gis tilstrekkelig spillerom. UH-sektorens samlede formål er større enn å produsere et målbart antall kandidater, vitenskapelige publikasjoner og innovasjoner, og bør derfor ikke styres etter bunntlinjen der vi «produserer etter etterspørsel og får betalt ved levering». Universitetene er nøkkelinstitusjoner som forvalter akademiske og demokratiske verdier.

I diskusjoner om styring i sektoren synes idéen om at endringen skal komme 'ovenfra' å stå stadig sterkere. Endringer som kommer 'nedenfra' fra forskning til utdanning og fra arbeidslivet, samt i møtet og samarbeidet mellom UH-sektor og arbeidslivet, undervurderes. Det er legitimt at det politiske nivå vil styre på noen rammefaktorer, men ikke direkte på innhold. Det er heller ikke effektivt etter vårt syn. Universitetenes strukturer vokser best nedenfra. Vi utvikler oss raskt og kontinuerlig på denne måten og det representerer en viktig verdi for universitetene og for samfunnet. Fagfornyelse og utvikling av nyskapende tverrfaglige konvergensmiljøer på UiO er eksempler på endringer som kommer innenfra. Styringssystemet må ikke innrettes slik at det virker mot denne viktige dynamikken. At aktiviteten ofte kommer nedenfra betyr ikke at endring og fornyelse skjer isolert fra samfunnet. Fagmiljøene er generelt i tett dialog med eksterne interessenter i både offentlig og privat sektor, næringsliv, skoleverk og helsevesen.

Forutsigbarhet er viktig for søkere til høyere utdanning, studenter, ansatte og UH-sektorens samarbeidspartnere. Det er ikke ensbetydende med formalisering og styring via detaljerte regler. En mangfoldig UH-sektor utfordrer ideen om et uniformt styringssystem. Flere av formaliseringene som har kommet de siste årene (eksempelvis ulike tilsynsregler og standardiseringskrav for sektoren) kan være hensiktsmessig for noen UH-institusjoner, men er unødvendige, og virker i verste fall mot sin hensikt for andre. Det må være rom for lokale tilpasninger. Vi erfarer at styringsmodellen har ført til en økt regeltetthet, som i noen tilfeller hemmer endringshastigheten vår når det gjelder utviklingen av studieprogram og emner. Dette er et viktig premiss som til ligger til grunn for UiOs kommentarer til forlaget til ny uh-lov. Loven må være et forutsigbart rammeverk som kan «stå seg» også under endrete betingelser, men også et åpent rammeverk som ikke hemmer faglig utvikling.

Forventingstetthet og regelretthet

Til tross for lovfestet autonomi er den reelle situasjonen i ferd med å bli en ganske annen. Når stadig flere insentiver, kontrollorganer, forskrifter og standarder legges oppå hverandre, og til dels trekker i motsatte retninger, skaper det i sum en detaljstyring og insentivering av UH-institusjonenes virksomhet som er både kostbar, og til hinder for at institusjonene effektivt kan fylle sine roller, utvikle sin profil og bidra til sektorens formål. Det endelige forslaget til ny uh-lov bør bidra til opprydning og forenkling. Over 200 forskrifter er hjemlet i lov i dagens styringssystem, særlig i reguleringen av utdanning gir dette et tett sett av regler. Den faktiske styringen har blitt kompleks, med flere forvaltningsorgan som har myndighetsutøvende, regulerende og fordelende oppgaver overfor universiteter og høyskoler.

Forventingene til hva universiteter og høyskoler skal være, og oppnå, er høye fra eierdepartement, sektorens direktorater og Forskningsrådet. I tillegg har det europeiske styringsnivået også opparbeidet seg en posisjon gjennom forsknings- og innovasjonsprogrammene, og på utdanningssiden via europeiske standarder, særlig for kvalitetssikring og akkreditering. Det legger forventinger til hva institusjonene skal oppnå nasjonalt og på den europeiske arena. Det totale bildet av styringsrelasjonene som et universitet eller høyskole inngår i er enda videre. Det er snakk om kompleks regelflyt, ressursflyt og forventningsflyt knyttet til UiO som institusjon, på statlig nivå og oppover. I tillegg er det lokale og regionale aktører som inngår i samspillet med universiteter og høyskoler. UiO lever godt med høye forventninger så lenge disse forventningene innebærer en forståelse for hva som er sektorens formål og UiOs egenart, og at forventningene ikke akkompagneres av forvokste kontrollsystemer.

For UiO er det viktig å bygge videre på det tillitsbaserte styringssystemet som kjennetegner sektoren. For rigid og eskalerende bruk av mål- og resultatstyring kombinert med utstrakt regelbruk undergraver over tid slike tillitsbaserte systemer. Derfor må detaljeringsgraden i lovverket ned. Styringen må dreies fra mål- og resultatindikatorer mot formåls- og utviklingsstyring. Vi trenger styringsverktøy som ser framover, heller enn bakoverskuende premiering. Til det formål ser vi potensiale i å videreutvikle to elementer i dagens styringssystem: Den ene er

bruken av utviklingsavtaler. De bør kobles til det andre elementet, Langtidsplanen for forskning og utdanning, som en mer langsiktig ramme for universiteter og høyskoler. Rammen bør forplikte det politiske nivået til å tenke langsiktig, og utover budsjettår og valgcyklus.

Styringen bør skje ved rammelover med stor grad av delegert myndighet til institusjonene. Av dette følger nødvendigheten av en stor basisandel i finansieringen, for å sikre tilstrekkelige institusjonelt handlingsrom. For å sikre autonomi i gavnet, og ikke bare i navnet, er det viktig at forskriftshjemler ikke ligger hos, eller overføres til direktoratene, men beholdes i/overføres til institusjonene. Dette er også viktig for å sikre reelt mangfold i sektoren. Ansettelsespolitikken er et eksempel på dette, der institusjonene bør ha større adgang til å tilpasse stillingsstrukturen til sin rolle og formål, jf. Underdal-utvalget.

Styring for en mangfoldig sektor

UH-sektorens institusjoner må til sammen tjene sektorens formål og dekke samfunnets behov på kort og lang sikt. Institusjonene spiller ulike roller. Et fornyet styringssystem må i større grad hensynta disse forskjellene. Ved å dreie mål- og resultatstyringen mer mot en formåls- og utviklingsstyring vil man i større grad kunne dyrke frem styrkene ved de ulike institusjonene og sikre mangfold. Strukturreformen har på noen områder bidratt til dette, særlig innenfor universitetskategorien. Likevel har finansieringssystemet drivkrefter som kan trekke institusjonene i retning av å konvergere mot én type institusjonsideal, og ha en nivellerende effekt.

Et system for kvalitet, ikke bare kvantitet

Skal man fremme kvalitet i forskning og utdanning er innretningen på finansieringen helt sentral. I dagens styringssystem er det et gap mellom verdiene universiteter som UiO forvalter og forventes i bidra med, og det vi måles og premieres for i resultatdelen av finansieringssystemet. Vi forventes å levere kvalitet, men premieres på kvantitet. Ingen får internasjonal stjernestatus for å publisere en stor mengde halvgode artikler. Når universiteter vurderes som samarbeidspartner for fremragende utenlandske universiteter måles vi etter faglig kvalitet og resultatene av vår forskning. Dersom Norge skal ha universiteter i verdensklasse må kvalitet i større grad premieres.

Kvalitetsproblematikken gjelder også utdanning. Den store premieringskomponenten i utdanningsindikatorene handler om antall beståtte eksamener og antall avlagte grader. Dette sier lite om utdanningens kvalitet. Det er rimelig å ha insentiver som stimulerer til økt gjennomstrømming, men i dag veier dette insentivet urimelig tungt i finansieringsmodellen.

Finansieringssystemet

Dagens nasjonale modell fungerer i hovedsak godt, med en stor basiskomponent på om lag 70 prosent og en resultatdel på om lag 30 prosent. Dette ønsker vi videreført. At denne fordelingen er rimelig er også konklusjonen fra ekspertutvalget som evaluerte finansieringssystemet i 2015. Med utgangspunkt i våre argumenter over vil vi likevel foreslå noen justeringer av den resultatbaserte komponenten i systemet:

- En forenkling av modellen med færre indikatorer som alle har åpen ramme. Det er særlig grunn til å se nærmere på indikatorene for utveksling og ferdigutdannede kandidater.
- Kvalitet må i større grad premieres.

UiO understreker sterkt at løsningen ikke er å eskalere bruken av resultatindikatorer, selv om det kan være fristende å legge til resultatmål for et bredere sett av forventninger. UiO ser frem til å delta i et eventuelt arbeid omkring nye/justerte resultatindikatorer.

Videreutvikling av utviklingsavtalene

Styringssystemet må bygge videre på den tilliten som er mellom institusjon og myndigheter. Tildelingsbrev og budsjett gir signaler om politisk vilje, men de holder seg til en tidshorisont som er for kort. I denne sammenhengen mener UiO at utviklingsavtalene bør videreutvikles for å sikre et mer langsiktig utviklingsperspektiv og mangfold i sektoren. Koblet sammen med Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, har utviklingsavtalene et potensiale for å i større grad dyrke frem styrker ved de ulike institusjonene. Ambisjoner f.eks. innen utdanning og innovasjon, som ikke fremmes gjennom parameterne i finansieringsmodellen, kan utvikles gjennom disse.

Dimensjonering og ansvarsdeling i sektoren

Hva er arbeidslivets behov?

Det er en politisk målsetting at UH-sektoren skal knyttes tettere til arbeidslivet. Men mange debatter og tiltak bygger på et underliggende premiss at forbindelsen ikke er godt nok ivaretatt i dag, for eksempel påbudet om etablering av Råd for samarbeid med arbeidslivet. UiO mener at denne antatte mistilpasningen mellom UH-sektoren og arbeidslivet ikke holder som premiss. Holdenutvalget slår fast at «utdanningssystemet og arbeidslivet i Norge er samlet sett velfungerende og bidrar til at Norge har høy sysselsetting og en arbeidsstyrke med høy kompetanse». UiOs arbeidsgiverundersøkelse fra 2016 (gjennomført av NIFU) viser at «Alt i alt er arbeidsgiverne fornøyd med ferdighetene til de nyutdannede kandidatene fra UiO. Nesten alle er svært fornøyd eller fornøyd, nesten ingen er direkte misfornøyd med noen av ferdighetene som det spørres om i denne undersøkelsen, men enkelte ferdigheter vurderes naturlignok som mindre relevant for enkelte virksomheter.» Videre finner undersøkelsen at «Ser vi alle virksomhetene under ett, mener de at nesten alle faggrupper er godt egnet for virksomheten.»

Universitetene er med å forme framtidens arbeidsliv, gjennom forskning, innovasjon og studentenes interesser og preferanser. Det er ikke slik at universitetene utdanner studenter til å fylle et definert kompetansebehov, som i en slags samfunnets puttekasse. Arbeidsmarkedets behov endrer seg kontinuerlig. Ser vi historisk på spådommer om fremtidige kompetansebehov, er det åpenbart at disse ikke er særlig treffsikre. Gitt tidshorisonten for et høyere utdanningsløp, kan et spesifikt kompetansebehov fort være utdatert før nye kandidater kommer ut i arbeidsmarkedet». Nettopp derfor understreker både OECDs analyser og Holden-utvalget viktigheten av generiske ferdigheter, evne til kritisk og etisk refleksjon og bevissthet.

Situasjonen i dag viser uansett at det er vanskelig å forutse akkurat hva som er relevant kunnskap i framtiden. I Danmark har debatten om hva som er relevant utdanning pågått med enda sterkere intensitet enn i Norge. Det har også fått en reell konsekvens der det ble kuttet hardt i fag som man mente var lite relevante for arbeidslivet. Vi kan ikke alltid vite hvilken kunnskap som blir viktig eller såkalt «nyttig». Det tar lang tid å bygge opp et fagmiljø, og det er klokt at noen av landets universiteter ivaretar også fag som kan virke mindre aktuelle i et samtidsbilde. Universitetene må bidra med både kompetansen vi trenger her og nå, og den som skal sikre norsk konkurransekraft og velferd på lengre sikt. Det handler om å ivareta en nasjonal kunnskapsberedskap. Derfor er det så viktig med et langsiktig blikk på UH-sektoren, og at flere hensyn enn de kvantitative får råde. I jakten på morgendagens kunnskap må det være stort rom for nysgjerrighet og kreativitet, og landets beste fagmiljøer må gis anledning til og oppfordres til å lede an. Til det trenger vi en uh-lov som kan fungere som en ramme for dynamiske utvikling av sektoren også på sikt.

Dimensjonering av etter- og videreutdanning (EVU)

Det store potensialet for å utvikle kvalitetstilbud innen EVU ligger også i det mangfoldet som ulike UH-institusjoner representerer. Det tilsier at EVU-tiltak med fordel kan utvikles etter forskjellige maler ved NTNU, Høgskulen på Vestlandet eller på UiO. Rammene og innholdet i EVU bør derfor ikke styres nasjonalt. Dette er helt klart et eksempel på hvordan institusjonens autonomi er avgjørende, legitim og effektiv når den er kombinert med styringsdialogen og i tett interaksjon med eksterne interessenter. En mangfoldig UH-sektor med stor grad av autonomi og god dialog med myndigheter og arbeidsliv gjør det blant annet mulig å ivareta ulike regionale behov og svare tydelig på lokal interesse for EVU.

UiO ønsker å bidra til å dekke samfunnets behov for et mer systematisk tilbud innen livslang læring, men for å lykkes bør det bygge på løsninger som allerede fungerer godt, både når det gjelder rammevilkår og studietilbud. Det er helt sentralt at EVU-tilbudet reflekterer hva vi er som universitet. Alle UiOs-utdanninger skal være forskningsbasert, også tilbudet for livslang læring. Dette slås blant annet fast i UiOs nye strategi.

Kandidat- og arbeidsgiverundersøkelser viser at UiOs kandidater er omstillingsdyktige og attraktive på arbeidsmarkedet. UiOs utdanninger sørger for en grunnmur hos kandidatene som forbereder dem på læring hele livet. Dette viktige bidraget står helt sentralt i UiOs utdanningspolitikk. Det betyr også mye for innretningen på det EVU-tilbudet vi allerede tilbyr og skal tilby i framtiden. Den store økningen digitale tilbud skapt våren 2020 åpner nye muligheter for å tilby fleksible tilbud til en rekke ulike studentgrupper nasjonalt og internasjonalt.

Dimensjonering og arbeidsdeling i et mangfoldig system

Et relativt lite UH-system har, tross vekst i sektoren, begrenset kapasitet. Ikke alle kan ha like stor bredde i sitt studietilbud og forskningsområder de dekker. På samme måte som det er variasjoner i forskningsintensitet og –orientering, tilsier hensynet til systemets tåleevne at det må være en viss arbeidsdeling innenfor det høyere utdanningstilbudet, som til sammen svarer på det formålet sektoren skal tjene. Det er legitimt at myndighetene ønsker å sikre landets behov for kvalifisert

arbeidskraft, særlig i helse- og lærerutdanningene. Her er dimensjonering et viktig spørsmål. Når det gjelder medisinstudiet mener UiO at det er uheldig å spre ressurser på flere universiteter enn i dag. Det vil kunne svekke dagens fagmiljøer som holder internasjonal standard, og er grensesprengende i internasjonal kontekst. Ressursene bør derfor konsentreres rundt eksisterende fagmiljøer ved dagens fire gradsgivende universiteter.

Det er viktig å skille mellom dimensjoneringsspørsmålet og spørsmål om faglig innhold. UiO opplever at dagens forskrifter og nasjonale retningslinjer går for tett inn i faglige spørsmål. Myndighetenes inngripen bør gjøres med varsomhet, slik at utdanningene selv får håndtere mest mulig i samråd med sine sektorer og brukergrupper.

For forskningsintensive universiteter vil også dimensjoneringen av utdanning (som for utdanningskvalitet) påvirkes av den dynamiske utviklingen av utdanningstilbud. Responsen på nye program som Honours-programmet, som Digital økonomi og ledelse og som Filosofi, politikk og økonomi (FPØ) viser tydelig effekten av samspillet mellom utdanningsøkende forventninger og fagmiljø på forskningsfronten. Til det trengs det bevegelige midler og ansvarlig bruk av handlingsrommet som et utviklingsorientert styring kan bidra til.

Forskningsfinansieringen forvaltet av Norges forskningsråd viser hvordan fordeling av ressurser, og dermed også forskningskapasitet, kan styres gjennom åpen nasjonal konkurranse. Dyre forskningsinstrumenter og annen forskningsinfrastruktur har andre felles løsninger. Fordeling av utdanningsprogram har derimot vært forsøkt løst på ulike vis og med ulikt hell. Strukturreformen har gjort noe med arbeidsdeling innen sektoren. Nedleggelse av program og av studiested er ofte betente saker, både innad ved lærestedene og blant sterke interessenter i UH-området. Særlig har dette vist seg ved nedleggelsen av språkfag og språkbaserte områdestudier. Disse sakene tester ut institusjonenes reelle autonomi, evne til å fatte beslutninger under konflikt.

Institusjonene bør ha så stor autonomi som mulig også i dette spørsmålet. Handlingsrommet for institusjonene og fagmiljøene må være tilstrekkelig til at en dialog med næringsliv, offentlig forvaltning og kandidater danner grunnlag for en dynamisk utvikling av utdanningstilbudet og hvordan det dimensjoneres. Historisk har vi sett at bilaterale «avtaler» mellom institusjoner kan fungere, men løsningene må i utgangspunktet finnes gjennom styrket dialog mellom institusjonene og arbeidsliv og departement. UiO mener det kan være interessant å teste ut om utviklingsavtalene i større grad kan brukes som verktøy for å få til en bedre arbeidsdeling i sektoren. Det vil gi Kunnskapsdepartementet en systemkoordinerende rolle, der arbeidsdelingen er utformet i dialog med den enkelte institusjon og tilpasset deres egenart. UiO er skeptisk til å etablere nasjonale forhandlinger via eksempelvis Universitets- og høyskolerådet (UHR) i dette spørsmålet.

Forventningene til EVU-virksomhet og –resultater må være tilpasset og basert på hver institusjons profil og egenart. Dersom volumet av EVU skal øke vesentlig, bør regelverket for bidrags- og oppdragsfinansierte studietilbud gjennomgås og forenkles.

Direktoratenes og Forskningsrådets rolle i styringssystemet

Organiseringen av det statlige forvaltningsapparatet for høyere utdanning og forskning har store implikasjoner for UH-institusjonenes rammebetingelser og kjerneaktiviteter. For UH-sektoren er utviklingen utvilsomt preget av fremveksten av direktoratene. Direktoratet i forvaltningen ikke et nytt fenomen, men et forvaltningspolitisk stridsspørsmål i Norge i over 150 år. For UH-sektoren kom forvaltningsreformen, med oppretting av direktoratet på «armlengdes avstand» til departement, relativt sent. Nå begynner vi å se effektene av denne reorganiseringen, fra etableringen av NOKUT i forbindelse med iverksettingen av Kvalitetsreformen og fram til opprettelsen av DIKU og Unit.

Før reorganiseringen hadde departementet oppgaver innen søknadsbehandling og enkeltvedtak, saker som mest hensiktsmessig ligger utenfor departementsnivå. Flytting av oppgaver og iverksettelsesmyndighet ut av departementet bør altså i prinsippet støtte opp under ambisjonen om at politisk ledelse skal «styre i det store og ikke i det små», et prinsipp UiO gir sin tilslutning til. Det kan også frigjøre kapasitet til å drive en velbegrunnet og informert formålsbasert etatsstyring av de statlige institusjonene. Særlig er det viktig at etatsstyringen er koblet godt til policy-avdelingen for høyere utdanning for å få en god forbindelse mellom etatsstyringen og overordnet politikk for UH-systemet. Dialogen med universitet og høyskoler gjennom utviklingsavtaler og etatsstyringen er viktig for å ivareta hensynet til sektorens samlede formål og de ulike formål som er knyttet til den enkelte institusjon, så vel som hensynet til handlingsrom som de statlige universitet og høyskoler er avhengig av. I det perspektivet er det både viktig og riktig at ansvaret for etatsstyringen fremdeles ligger på departementsnivå og ikke overlates til et direktorat. Noe annet ville svekke muligheten for politisk styring av de overordnede rammene, særlig når vi tar i betraktning hvordan «armlengdes avstand» til departementet har blitt praktisert av direktoratene.

Potensialet for forenkling og avbyråkratisering

Reorganiseringen av forvaltningsorganene hadde til hensikt å rydde opp i et kompleks landskap av statlige forvaltningsorgan knyttet til høyere utdanning satt sammen av mange små organ med begrensede oppgaver. Særlig gjaldt dette såkalte 1-4-4-organ, slik som BIBSYS og CRISTin. Dette er et fornuftig grep for å få til et mer ryddig forvaltningsapparat. Vi ser likevel effekter av direktoratenes utvikling som ikke fremmer godt styresett for sektoren.

Effekten av å samle små enheter i de tre direktoratene ser ut til å ha flyttet uklarhet om oppgaver og uoversiktighet fra å være et spørsmål om antall enheter til å bli et spørsmål om fortolkning av mandat. Fra UiOs ståsted ser det ut til at UH-sektorens direktoratet står for en sammenblanding og uklar vektlegging av ulike oppgaver: som policyutvikling, myndighetsutøvelse og tjenesteyting for sektoren. Et eksempel på dette er Units rolle som tjenesteyter for hele sektoren, der man er monopolist i å levere felles tjenester til universitet og høyskoler som institusjonene betaler for. Samtidig har direktoratet en myndighetsrolle overfor institusjonene.

Det er også et spørsmål om arbeidsdelingen mellom direktoratene er god. Forholdet mellom NOKUT og DIKU som pådriver for kvalitet synes for eksempel ikke avklart. Overlapp i oppgaver

gjelder også i informasjonsinnhenting og rapportering som UH-institusjonene er forventet å bidra med. I tillegg har dette nivået også fått ansvar for å organisere nasjonale konkurransearenaer innenfor utdanningskvalitet og internasjonalisering. Vi er bekymret for at dette fører til en fragmentering av virkemiddelapparatet.

Dette har i sum medført økt byråkrati gjennom økte og doble rapporteringskrav og mer detaljstyring. Dette skaper betydelig merarbeid og redusert effektivitet. Her er det rom for å refordele allerede avgitt myndighet. Det bør ryddes i mandatene til de ulike direktoratene for å unngå dobbeltarbeid, overlapp og unødvendig detaljstyring. Regjeringen har en uttalt ambisjon om å forenkle og effektivisere. De mye diskuterte ABE-kuttene er en operasjonalisering av dette og påvirker UH-institusjonene økonomisk. UiO mener det er et tankekors at samtidig som institusjonene kutter i administrasjon (for å skjerme kjernevirksomheten) får sektorens direktorater økt administrativ aktivitet, og avkrever institusjonen stadig nye rapporteringer.

Fordeling av forskriftshjemler

Direktoratene har kommet til som et nytt element og arbeider for å finne sin rolle og praksis for hvordan de skal opptre. Et problem for UH-sektoren er hvordan regulering av utdanningen går ganske nær klingen av institusjonenes faglige virksomhet. Det skjer gjennom forskriftsdetaljerings fra departementet og fra direktorat på samme område. Det blir et helt sentralt spørsmål hvordan styringsmodellen håndterer fordeling av forskriftshjemler og hva man har ambisjoner om å gjøre til gjenstand for «hard lov». Hovedsammenslutningene ved UiO peker i tillegg korrekt på at medbestemmelsen forringes når man flytter myndighet ut av virksomhetene.

Tilsynsoppgaver til NOKUT, for eksempel, er helt klart myndighetsoppgaver som snevrer inn handlingsrommet for universitetet, fordi de i liten grad er tilpasset forskjellene i sektoren. Opprettelsen av NOKUT var nettopp forbundet med at institusjonene fikk mer formell autonomi, men samtidig ble kvalitetsarbeidet til UH-institusjonene gjort til gjenstand for et eksternt kontrollsystem på forhold som tidligere var fagmiljøenes eget ansvar. NOKUT følger og forvalter også europeiske standarder, som for eksempel det europeiske kvalifikasjonsrammeverket, noe som også kan trekke i formaliserende og standardiserende retning. Vi ser her utfordringen som en mangefasettert sektor representerer for iverksetting av en enhetlig politikk for høyere utdanning og forskning.

Likevel, direktoratenes rolle bør kunne tilpasses det faktiske behovet. Det norske UH-systemet trenger et tilsynssystem, men tilsynsrollen bør rendyrkes og tilpasses de ulike formål universiteter og høyskoler har, og de ulike roller de spiller i et nasjonalt og internasjonalt UH-landskap. Det vil være formålstjenlig at et europeisk ledende forskningsintensivt breddeuniversitet har tilsynsordninger bedre tilpasset dets rolle. Arbeidet med å utvikle forsknings- og utdanningskvalitet er en integrert del av kjerneaktivitetene ved UiO. Forsknings- og utdanningskvalitet er gjensidig forbundet ved universiteter som etterstreber en tett kobling mellom faglig utvikling og konkurranse på europeiske og globale fagarenaer, og kvaliteten på utdanning som våre studenter skal tilbys og fagkulturer de skal innrulleres i. Andre institusjoner har andre utfordringer for kvalitetsutvikling.

Det bør forvaltningsorganenes praksis gjenspeile. På denne måten kan det bidra til mangfold i sektoren og unødvendig formalisering.

Forskningsrådets rolle i styringssystemet

Forskningsrådet har en viktig rolle i styringssystemet i kraft av å fordele offentlige investeringer i forskning og utvikling. 43 prosent av Forskningsrådets totale prosjektbevilgninger fordeles til UH-sektoren. Forskningsrådets hovedrolle er å iverksette offentlig forskningspolitikk og er dermed også et viktig mellomledd, og har en viktig koordinerende rolle, mellom Kunnskapsdepartementet og institusjonene. Samhandling mellom Forskningsrådet og forskningsinstitusjonene er viktig for å få til et velfungerende forsknings- og innovasjonssystem. Innretningen av prosjektmidlene har stor betydning for fagmiljøenes rammebetingelser, og er en viktig faktor i individuelle karriereløp for forskere. Forskningsrådet betyr også mye for hvordan UiO kan fylle rollen som europeisk ledende forskningsintensivt breddeuniversitet.

Forskningsrådet er som det eneste forskningsråd i Norge i en monopolsituasjon. Som universitetene, er også Forskningsrådet forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og har dermed vide fullmakter til å disponere midler. Forskningsrådet ligger likefult i styringslinjen til Kunnskapsdepartementet, som en iverksetter av regjeringens politikk og som rådgiver i forskningspolitiske spørsmål. Forskningsrådets faglige uavhengighet må likevel ikke gå på bekostning av institusjonenes autonomi og akademiske frihet, ei heller på bekostning av regjeringens langsiktige prioriteringer formulert i Langtidsplanen for forskning. Det er helt avgjørende at denne rollefordelingen er klar.

Rådet skal sikre og ta ansvar for nasjonale konkurransearenaer for fremragende, forskerinitiert grunnforskning. For UiO er det viktig at Forskningsrådet er tydelig og forpliktende i bidraget til utviklingen av fagmiljøer av fremragende kvalitet. For de fleste fagområder har Forskningsrådet monopol på ekstern finansiering av grunnforskning. Det betyr at det hviler et betydelig ansvar på Forskningsrådets programmer å røkte denne delen av finansieringsvirkemidlene godt.

Innspill til løsninger

UiO foreslår en gjennomgang av mandatene til de tre direktoratene som har blitt etablert siden 2005, deres formål og oppgaver og faktiske styringsrelasjon til moderdepartement og til institusjonene i sektoren. Direktoratene har blitt lagt inn som et «glavalag» mellom departement og UH-institusjonene. Ansvar og helheten i styringen av sektoren må ikke fragmenteres og overlates til ulike forvaltningsorgan i sektoren, som får utvikle egne ekspansive mandater.

Generell myndighetsutøvelse, som lov- og budsjettarbeid, bør ligge i departementet. Universiteter og høyskoler bør ha alminnelig fullmakt til å fatte beslutninger innenfor rammer fastsatt av departementet. Myndighet som skal delegeres fra departement bør gå til institusjonene og ikke til mellomliggende direktorater. I sum tilsier dette at det er god grunn til å vurdere de effekter reorganiseringen av forvaltningsapparatet har hatt og se om dette har hatt ugunstige bieffekter for de sentrale styringshensyn i sektoren. I styringslandskapet som har vokst fram i denne sektoren, er

det nærliggende å se i retning av at oppgavene for de tre direktoratene kan klargjøres og rendyrkes: eksempelvis Unit som tjenesteyter og NOKUT som rendyrket tilsynsorgan.

«Kan man ha ambisjoner i Norge?»

Dette spurte Gudmund Hernes i en kronikk i Dagbladet nyttårsaften 1986. Siden har det vært et fokusskifte i norsk forskning og høyere utdanning rettet mot kvalitet. Sammen har sektor og myndigheter utviklet gode virkemidler for fremragende forskning og utdanning. Dette inkluderer ordningene for Sentere for Fremragende Forskning (SFF) og Utdanning (SFU), flere fellesløft, ordninger for yngre forskere og insentivert deltakelse på europeiske konkurransearenaer, rammeprogrammene, og ikke minst i ERC-ordningen, den sterkeste europeiske driveren for kvalitet.

Dette har gitt resultater for norsk forskning og høyere utdanning. Vi er i god utvikling, men er ikke i mål. Derfor må sektoren kontinuerlig utfordres på sitt arbeid med kvalitet i forskning og utdanning. Det krever prioritering. Skal institusjonene makte å prioritere kvalitet må styrings-systemet inkludert finansieringsmodellene, premiere kvalitet - ikke kvantitet. Det tar tid å utvikle sterke forskning og utdanningsmiljøer, og det krever ressurser å opprettholde disse. Samtidig er det fort gjort å bygge ned sterke miljøer gjennom å kvele ressursstrømmene. Derfor er langsiktighet viktig. Derfor er sterk basisfinansiering viktig. Svaret på Hernes' spørsmål bør være et tydelig «ja» Det bør være utgangspunktet når et nytt styringssystem skal vurderes, og for uh-lovens innretning. Vi må ha store ambisjoner for sektoren totalt sett. Vi må tørre å utvikle en mangfoldig sektor som til sammen dekker samfunnets ulike behov nasjonalt og regionalt, samtidig som vi må ha ambisjoner om å være en aktør i den globale kunnskapsutviklingen på det kvalitative nivået våre naboland Sverige og Danmark er.

UiOs kommentarer til de konkrete lovforslagene:

Innspill til kapittel 8 – Myndighetenes styring av universiteter og høyskoler

UiO slutter seg til forslaget om å videreføre gjeldende rett innen eiendomsforvaltning, jf. ny lov §3-14 og nåværende lov §12-3. Videre slutter vi oss til de svært gode betraktninger som utvalget har gjort om bygg og eiendomsmassens betydning for institusjonenes utvikling og omstilling hvor det under henvisning til områdegjennomgangen anbefales at departementet i oppfølgingen av denne legger stor vekt på at institusjonene bør ha stor frihet, jf. punkt 8.10.4 i utredningen.

Innspill til kapittel 9 – Strukturen i regelverket

UiO deler utvalgets syn om at loven fortsatt bør være en rammelov med forskriftshjemler, og at det sikrer at myndigheten til å fastsette regler legges på det nivået der kunnskapen om saksfeltet er størst. UiO ønsker for øvrig at loven fastsetter de grunnleggende bestemmelsene, mens mer detaljerte bestemmelser fremgår av forskrift.

UiO støtter en vurdering av hvilke forskriftshjemler det fortsatt er behov for i loven, rydding i begrepsbruk samt oppdatering av rundskriv. Vi er også positive til at det vurderes om flere av dagens nasjonale forskrifter bør samles i én større forskrift.

UiO støtter ikke en overføring av mer forskriftsmyndighet fra institusjonene til departementet. Institusjonene bør selv ha myndighet og rom til å fastsette nødvendig og tilpasset regelverk lokalt. Utvalget anbefaler at institusjonene samarbeider om mønsterforskrifter på enkelte områder, men slike initiativ bør komme fra institusjonene selv når vi finner det hensiktsmessig.

UiO har forståelse for at departementets hjemmel til å fastsette rammeplaner videreføres, men dette må gjøres med varsomhet. Vi opplever at det nye regimet med felles forskrifter og nasjonale retningslinjer er langt mer detaljert enn tidligere og går tettere inn i faglige spørsmål som lærer- og helseutdanningene er best i stand til å håndtere selv i samråd med sine sektorer og brukergrupper.

Innspill til kapittel 10 – Uh-lovens virkeområde

UiO har ingen innspill til dette kapittelet.

Innspill til kapittel 11 – Formål

UiO støtter forslaget om å dele formåls- og oppgavebestemmelsene i loven, det tjener til å rendyrke begge. UiO mener det bør legges til rette for en formåls- og utviklingsstyrt styring av sektoren, ikke videreføring av dagens mål- og resultatstyring. Formålet som formuleres i loven blir dermed viktig som grunnlag for styringsdialog og prioritering både for myndighetene og institusjonene.

UiO mener at den foreslåtte formålsbestemmelsen ikke er dekkende. Vi stiller spørsmål ved både om det foreslåtte formålet representerer universitetenes og de andre institusjonenes verdier og egenart på en god måte, og om dette i det hele tatt er mulig innenfor rammene som er tilgjengelig i loven. Vi mener dessuten at den foreslåtte teksten ikke uttrykker det spesifikt akademiske og vitenskapelige ved institusjonenes virksomhet og egenart på en god nok måte.

Forslaget legger opp til at det er institusjonenes formål som defineres i loven, og utvalget legger til grunn at formålsbestemmelsen skal være «'en høyere himmel' over institusjonenes virksomhet». UiO ønsker imidlertid å videreføre dagens tilnærming om at det er lovens formål som fastsettes, ikke institusjonenes formål. Vi kan ikke se at et vedtak om institusjonenes formål i lovs form er forenlig med den akademiske friheten.

På grunnlag av dette foreslår vi følgende formålsbestemmelse:

«Loven skal legge til rette for at institusjonene kan utføre oppgavene sine i tråd med sin institusjonsakkreditering, faglige profil og egenart.»

Dette vil etter vår vurdering gi et bedre grunnlag for myndighetenes styring og oppfølging av institusjonenes virksomhet og mindre rom for ulike tolkninger og mulige misforståelser.

Innspill til kapittel 12 – Oppgaver

Dersom formålsbestemmelsen blir oppdatert, støtter UiO forslaget til bestemmelse om oppgaver. De er generelt formulert og gir institusjonene rom for faglige og strategiske prioriteringer.

Innspill til kapittel 13 – Museer og nasjonale fellesoppgaver

UiO støtter utvalgets understreking av at ivaretagelse og oppbygging av og forskning på natur- og kulturhistoriske samlinger er av nasjonal og internasjonal verdi, og at formidling av samlingene og forskningsresultatene til allmennheten er viktig. Vi støtter videreføringen av dagens bestemmelse om enkelte institusjoners særskilte nasjonale ansvar for å bygge opp, drive og vedlikeholde museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger.

Utvalget viser til at universitetsmuseene har særskilte oppgaver etter kulturminneloven med tilhørende forskrifter. UiO anbefaler at den geografiske ansvarsfordelingen for forvaltningen av faste og løse automatisk fredete kulturminner mellom de fem universitetsmuseene innarbeides i forskriften til loven. Denne bestemmelsen var tidligere en del av forskriften til kulturminneloven, men er nå fjernet, uten at behovet for en slik bestemmelse på noen måte er avvirket.

Innspill til kapittel 14 – Norsk som fagspråk

UiO støtter videreføringen av en egen bestemmelse om institusjonenes ansvar for utvikling og vedlikehold av norsk fagspråk, jf. § 2-2.

Reglene om målform i eksamensoppgaver er et viktig språkpolitisk virkemiddel, men UiO støtter ikke utvalgets forslag til ny bestemmelse om målform i uh-loven. Dette er regulert i mållova (og i forslaget til ny språklov) med tilhørende forskrifter, og vi har behov for de forutsetningene og vilkårene som finnes der. Dersom hensikten er å inkludere private institusjoner, bør endringen avgrensnes til det, eventuelt bør all regulering av dette flyttes til uh-loven.

Innspill til kapittel 15 – Akademisk frihet

UiO slutter seg til utvalgets forslag om å videreføre lovfestingen av akademisk frihet. Den formelle retten til frihet i faglige spørsmål både for institusjonene og for den enkelte faglig ansatte er helt vesentlig for å ivareta universitetets formål og oppgaver. UiO slutter seg til utvalgets forslag om å tydeliggjøre institusjonenes ansvar for å «verne om de ansatte som utøver (akademisk frihet)» i ny §2.4. Institusjonene har en rolle i å beskytte den enkelte ansatte mot eksternt press og verne uavhengigheten til forskningen innenfor de rammene som er gitt. Jf. «når den ansatte opptrer innenfor rammene av ansettelsesforholdet og særskilte avtaler, har vedkommende rett til å utføre sine forskningsoppgaver og sitt utviklingsarbeid uten inngrep fra avtaleparter eller oppdragsgivere» (NOU 2020:3 side 128).

Utvalgets forståelse av begrepet akademisk frihet, som bygger på Underdal-utvalgets¹ forståelse og vurderinger, legges også til grunn av UiO når begrepet omtales: «[T]he freedom to conduct research, teach, speak, and publish, subject to the norms and standards of scholarly inquiry, without interference or penalty, wherever the search for truth and understanding may lead» (fra Global Colloquium of University Presidents (2005), sitert i NOU 2006:19 s. 12).

§ 2-4 behøver ikke de gjentatte forbeholdene av typen «som følger av lov eller i medhold av lov». At institusjonenes og den enkelte faglig ansattes virksomhet må ligge innenfor lovverket er selvsagt, og de stadige gjentakelsene kan tvert imot føre til usikkerhet om forståelsen og rekkevidden av bestemmelsen. Det kan leses som betingelser eller avgrensninger av den akademiske friheten som bestemmelsen søker å verne.

Selv om den formelle akademiske friheten er ivaretatt, peker utvalget på flere utfordringer, og UiO kort vil kort kommentere to av disse:

Finansiering

Forholdet mellom finansiering og akademisk frihet er komplekst og mangefasettert, noe både Aune-utvalget og det tidligere Underdal-utvalget understreker. Aune-utvalget påpeker med henvisning til Underdal-utvalget at «for de fleste forskere utgjør rammebetingelser som innsnevrer mulighetene til å forfølge egne ideer eller drive aktiv forskning innenfor eget fagområde – i første rekke knapphet på forskningsmidler og tid – et betydelig større problem» (enn uformelt press). Selv om den formelle akademiske friheten er sikret, er det risiko for at forskningsfriheten uthules hvis det ikke finnes finansiering.

Individuell akademisk frihet og institusjonell autonomi påvirkes av ekstern finansiering gjennom økt andel ekstern finansiering, tematisk innretning på denne, oppdragsforskning, og de forpliktelser og begrensninger dette innebærer for forskerne. Det er dermed behov for å ha oppmerksomheten rettet mot dette, og stadig vurdere hvordan helheten i finansieringssystemet innvirker på forskningens frihet.

Publisering

Utvalget foreslår ingen endringer i loven når det gjelder krav til publisering av forskningsresultater. De vurderinger som er gjort i forbindelse med tidligere behandling av spørsmålet, særlig at individuell plikt til publisering ikke skal lovfestes, legges til grunn av utvalget. Lovutvalget mener at formuleringen i loven ikke hindrer institusjonene i å pålegge sine ansatte å publisere åpent, men at dette bør reguleres i særskilte retningslinjer og individuelle arbeidsavtaler.

UiOs synspunkter sammenfaller i det vesentlige med utvalgets vurderinger. UiO vil understreke behovet for å ta hensyn til forskjellige publiseringsmønstre i ulike miljøer, og at valg av publiseringskanaler bør være et individuelt ansvar. Plan S og andre tiltak for å støtte åpen publisering må ivareta den institusjonelle autonomien og akademisk frihet på dette området.

¹ NOU 2006:19 "Akademisk frihet— Individuelle rettigheter og institusjonelle styringsbehov"

Utvalget påpeker korrekt at enkeltforskerens reelle handlingsrom kan innskrenkes ved at knappe ressurser som ellers kunne gått til forskning, benyttes til frikjøp av enkeltartikler. UiO vil påpeke at det samme argumentet er gyldig når knappe ressurser som ellers kunne gått til forskning, benyttes til å betale publisering av enkeltartikler. Dette økonomiske handlingsrommet som vil kunne være vanskelig å finne for enkeltforskere i land med langt mindre ressurser.

Innspill til kapittel 16 – Forsøk

UiO støtter videreføring av bestemmelsen om forsøk. Etter vår vurdering bør også nye former for internasjonale samarbeid kunne inngå i denne bestemmelsen, og UiO vil vurdere denne muligheten i det videre arbeidet med den europeiske universitetsalliansen Circle U. Vi legger til grunn at Kunnskapsdepartementet vurderer om det finnes elementer i det nye Erasmus+-programmet som bør tas med i det videre lovarbeidet.

Innspill til kapittel 17 – Opptak

UiO støtter ikke forslaget om å flytte bestemmelser fra opptaksforskriften til loven, og mener at forslaget til lovtekst i §§ 6-2 til 6-4 blir altfor detaljert. Vi støtter endringsforslagene i de nevnte paragrafene i seg selv, men de kan i stedet fremgå av opptaksforskriften.

UiO støtter forslaget om ikke å videreføre ordningen med særskilt vurdering ved søknad om opptak, siden dette er en ressurskrevende ordning som treffer svært få søkere.

UiO legger til grunn at § 6-5 om nasjonal samordning av opptak gjelder opptak til lavere grads studier. Det er behov for en tilsvarende adgang til nasjonal samordning av opptak til høyere grads studier i forbindelse med at prosjektet om nasjonalt masteropptak etter planen skal implementeres i sektoren fra våren 2022. Dette må ses i sammenheng med § 6-7.

UiO støtter ikke forslaget om å fjerne hjemmelen for tilleggspoeng for underrepresentert kjønn. Over tid kan skjev kjønnsfordeling på utdanninger føre til skjev kjønnsfordeling i tilsvarende deler av arbeidslivet, noe Holden-utvalget i sin siste rapport også peker på som en stor utfordring for arbeidslivet. Adgang til å gi kjønns-poeng ved opptak kan være et godt virkemiddel for å jevne ut slike forskjeller. Aune-utvalgets argumentasjon dreier seg i all hovedsak om likestillingsperspektivet, og vi savner vurdering av samfunnets behov for jevnere kjønnsfordeling i ulike yrkesgrupper. Dette kan for eksempel være hensynet til brukere eller pasienter som ønsker en behandler av samme kjønn som seg selv. UiO har fra og med opptak til studieåret 2019/2020 en forsøksordning med kjønns-poeng til menn på profesjonsstudiet i psykologi, og ønsker å beholde ordningen ut fireårsperioden den ble vedtatt for. Vi utdyper gjerne vår argumentasjon for å beholde hjemmelen for kjønns-poeng i loven.

Vi ser det som mest hensiktsmessig at en utredning av tilleggspoeng for språkfag behandles mer helhetlig, og ses i sammenheng med øvrige tilleggspoeng i rangeringen og et større arbeid med rangeringsregelverket i opptaksforskriften.

Innspill til kapittel 18 – Gratisprinsippet

UiO er enig i forslaget om at gratisprinsippet bør ligge fast og støtter utvalgets begrunnelse. Dette har bred tilslutning på universitetet og har fungert godt for UiOs ordinære utdanninger.

Unntakene fra prinsippet er imidlertid vanskelige å praktisere og kombinere med ambisjonen om styrket livslang læring. UiOs utdanningskapasitet går i stor grad til ordinær utdanning på bachelor- og masternivå, og en vesentlig økning av tilbudet om etter- og videreutdanning krever mer fleksible studie- og finansieringsmodeller enn dagens. Vi mener dette regelverket må bli langt enklere, og bidrar gjerne i videre oppfølging av Markussen-utvalgets forslag.

Innspill til kapittel 19 – Studentenes læringsmiljø

UiO mener at omtalen av læringsmiljø må være åpen og gi rom for tilpasninger ved institusjoner av svært ulik størrelse og med ulike behov. § 7-1 er for detaljert, og UiO foreslår at den forkortes slik:

“Alle studenter har rett til et godt og inkluderende læringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Styret har ansvaret for at læringsmiljøet på institusjonen er av høy kvalitet og gir studentene gode rammer for læring. Læringsmiljøet skal være fullt forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til studentenes helse, trivsel og læring.

En student har rett til å varsle om kritikkverdige forhold ved institusjonen. Gjengjeldelse mot studenten som varsler er forbudt.”

Bestemmelsen om at læringsmiljøarbeidet skal inngå i institusjonens kvalitetssystem bør flyttes til forskriften om kvalitetssikring og -utvikling i høyere utdanning hvor de mer detaljerte kravene til kvalitetssystem slås fast.

§ 7-3 om universell utforming er langt mer detaljert enn nødvendig, og det gir et signal om dobbelt-regulering når det må presiseres at “plikten anses oppfylt dersom institusjonen oppfyller krav til universell utforming i lover eller forskrifter”. UiO mener at det er tilstrekkelig å beholde den første setningen i § 7-3 og la oppfølgingen være opp til institusjonene i samråd med studentene. Det kan uansett ikke være et lovpålagt krav om å ha handlingsplaner for universell utforming.

§ 7-4 om individuell tilrettelegging støttes, med ett unntak: det kan ikke være et lovpålagt krav om å ha handlingsplaner for tilrettelegging. Dette håndterer institusjonene best selv i samråd med de aktuelle studentgruppene og andre relevante parter.

§ 7-7 om tilsyn med læringsmiljøet bør delvis flyttes og delvis fjernes. Arbeidstilsynets tilsyn med universell utforming kan kobles med (resten av) § 7-3. UiO vil sterkt fraråde at også DIFI får tilsynsoppgaver ved institusjonene. Tilsyn med læringsmiljøarbeidet bør håndteres i forskriften om kvalitetssikring og -utvikling i høyere utdanning, jf. ovenfor.

UiO mener for øvrig at det er unødvendig å videreføre departementets forskriftshjemmel på dette feltet når det ikke har vært nødvendig siden loven ble vedtatt i 2005.

§ 7-8 om læringsmiljøutvalg er krevende å håndtere for en stor institusjon. UiO har tidligere spilt inn ønske om mer frihet i organiseringen av læringsmiljøarbeidet, også direkte til lovutvalget, slik at vi kan koble dette tettere til det øvrige kvalitetsarbeidet. Vi foreslår følgende formulering:

“Universiteter og høyskoler skal ha et utvalg på institusjonsnivå som er tillagt ansvar for læringsmiljøet. Utvalget skal bidra til at bestemmelsene i dette kapitlet blir gjennomført og til å sikre studentenes medvirkning i alle prosesser som berører læringsmiljøet.”

UiO støtter forslaget om å fjerne dobbeltreguleringen knyttet til trakassering og seksuell trakassering samt at det ikke lovfestes en plikt til å tilby mentorordninger for studenter.

Innspill til kapittel 20 – Studentrepresentasjon

UiO støtter forslagene til justering av bestemmelsene om studentorgan, med ett unntak. Avsnittet om høringsrett er overflødig, siden dette allerede framkommer av utredningsinstruksen. Selv om utvalgets intensjon er god, bidrar slik dobbeltregulering til å gjøre loven unødig detaljert.

Innspill til kapittel 21 – Undervisning, vurdering, sensur mm.

UiO mener at lovens bestemmelser på disse feltene bør være mer generelle og mindre omfattende enn både dagens lov og utvalgets forslag. Ambisjonen bør være å regulere det som er nødvendig av hensyn til studentenes rettssikkerhet, men ellers gi institusjonene selv rom til å utvikle nye undervisnings- og vurderingsformer.

§ 8-2 om offentlige forelesninger har vært viktig for å åpne universitetet for samfunnet og gjøre kunnskapen vi forvalter tilgjengelig for flere, men den framstår i utakt med dagens utdanningsvirkelighet. Dagens utdanninger bruker en rekke undervisningsformer, og en egen bestemmelse om forelesninger gir akkurat denne undervisningsformen en mer fremtredende posisjon enn det er grunnlag for. Institusjonene kan selv håndtere tilgjengeliggjøring av undervisningsressurser for allmennheten som del av EVU- og formidlingsarbeidet. Vi foreslår derfor at bestemmelsen gjennomgås.

§ 8-3 om utdanningsplaner bør fjernes. Utdanningsplaner skulle forbedre studentenes gjennomføring, men utvalget konstaterer selv at de ikke har hatt denne effekten. Utdanningsplaner er i dag en teknisk og praktisk måte å gi oversikt over studietilbud og emnepåmelding. Dette håndterer institusjonene godt selv i samråd med UNIT, det hører ikke hjemme i loven.

§ 8.4 om taushetsplikt bør justeres for å fremstå mer teknologinøytral. Den foreslåtte teksten indikerer en fysisk erklæring, jf. ordet «underskrive». Vi foreslår i stedet: «Institusjonen skal utarbeide taushetsplikterklæring som de aktuelle studentene må bekrefte.»

§ 8-5 om rett til å gå opp til eksamen har vært viktig for å la personer komme til universitetet for å dokumentere kompetansen sin, men den framstår også i utakt med dagens utdanningsvirkelighet. Privatistordningen gir ikke det helhetlige og kvalitetssikrede studietilbudet som samfunnet bør

forvente av UiO som institusjon, og den passer ikke inn i dagens forventninger til hvordan institusjonene håndterer livslang læring. Den har over årene blitt stadig mindre brukt, og er dessuten administrativt krevende å håndtere. Vi foreslår derfor at bestemmelsen gjennomgås.

§ 8-6 tredje setning om ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene hører innholdsmessig ikke hjemme her. Den bør kobles med øvrige krav til kvalitetssystem og flyttes til departementets forskrift om kvalitetssikring og -utvikling i høyere utdanning.

§ 8-7 bør endres, og UiO har følgende innspill til forslagene:

- UiO støtter ikke innføring av en ny karakterskala med utmerket/bestått/ikke bestått. Det er svært uheldig om samme karakter («bestått») finnes i to karakterskalaer, med to valører. UiO har lagt til grunn at skalaen bestått/ikke bestått bør brukes på emner der man vil sikre at studentene holder et visst nivå, men der det for trygg yrkesutøvelse og videre studier ikke er nødvendig at man ligger langt over dette nivået. Dersom det er behov for graderte prestasjoner, løses dette godt med dagens A-F-skala. Vi gjør også oppmerksom på at den tilvarende svenske karakterskalaen skaper problemer ved opptak i utlandet, siden det er vanskelig å vite hvor i det nasjonale karaktersystemet grensen mellom «godkänd» og «väl godkänd» skal settes.
- UiO støtter ikke krav om to sensorer, hvorav minst én ekstern, på flere eksamener enn i dag. Dette vil bety en vesentlig overføring av økonomiske og personalmessige ressurser fra undervisning til eksamen, uten at vi på noen måte ser en tilsvarende kvalitetsgevinst. Primært ønsker UiO at krav til ekstern sensur tas helt ut av loven og overlates til institusjonenes kvalitetssikring av eksamen og sensur. Alternativt ønsker vi å beholde dagens bestemmelser om ekstern sensor bare ved selvstendig arbeid i høyere grad og ved klagesensur.
- UiO støtter forslaget om å endre sensurfristen fra tre uker til 15 virkedager. Ordet «virkedager» er imidlertid ikke entydig, i noen sammenhenger inkluderer det også lørdager. Vi foreslår derfor følgende formulering: «Sensuren skal foreligge innen 15 dager fra eksamen er avlagt, ikke medregnet lørdager, søndager og helge- og høytidsdager.»

§ 8-11 om klage over karakterfastsetting er uklar:

- Hverken i § 8-11 eller i kapittel 21.6.2.2 framgår det at det opprinnelige karaktervedtaket skal inngå i materialet som skal gjøres tilgjengelig for klagekommisjonen, slik det ble praktisert før ordningen med blind klagesensur. Vi mener at det påklagede karaktervedtaket bør inngå i materialet, ellers kan det også bli tilfeldig hva kommisjonene får vite.
- I kapittel 21.6.2.3 sies det at fristen for klagesensur skal være 15 virkedager, mens det i selve lovforslaget står at klager skal behandles uten ugrunnet opphold. UiO ønsker å beholde dagens bestemmelse på dette punktet: sensurfristen for klagesensur bør følge forvaltningsloven.

§ 8-13 bør endres. UiO støtter ikke lovfesting av at antall gjentak skal fremgå av vitnemålet. Dette er detaljerte bestemmelser som institusjonene selv bør ha anledning til å regulere i egne forskrifter.

UiO ønsker å kommentere vurderingen i punkt 21.7.2 om at siste karakter er gyldig ved gjentak. Dette er i strid med UiOs og flere andre institusjoners forskrifter, som sier at beste karakter er gyldig ved gjentak. Dette bør institusjonene fortsatt regulere selv i egne forskrifter.

UiO støtter at det ikke innføres krav om automatisk begrunnelse samt at ordningene med blind klagesensur og ny vurdering ved større karakteravvik oppheves, jf. også tidligere høringsuttalelser. Etter vår vurdering gir åpen klagesensur, hvor studentene kan begrunne klagen sin og klagesensorene kan ta stilling til førstesensuren, en langt bedre kontroll med førstesensuren enn blind klagesensur. Blind klagesensur gjentar alle feilkildene fra førstesensuren og bidrar reelt sett ikke til å kvalitetssikre førstesensuren.

Innspill til kapittel 22 – Fusk, falske vitnemål og uredelig opptreden

I § 10-2 og § 10-3 støtter UiO forslaget om at bruk av falske vitnemål skal politianmeldes.

UiO støtter forslaget om at adgangen til å utestenge studenter som følge av fusk utvides fra ett til to år, dette gir rom for mer nyanserte reaksjoner. Vi ønsker også en tilsvarende endring i § 10-2 om karantene for opptak eller godkjenning i inntil to år, for eksempel ved gjentatte forfalskninger.

I § 10-4 støtter UiO forslaget om bortvisning med umiddelbar virkning av studenter som forstyrrer undervisningen. Dette løser imidlertid ikke dagens problem med at en student kan bortvises i inntil ett år først etter gjentatte eksempler på grovt forstyrrende opptreden, med den risiko og uro det medfører for læringsmiljøet. Ved avdekkede grove forstyrrelser som for eksempel vold, trakassering eller seksuelle overgrep bør institusjonene kunne bortvise uten at det stilles krav om gjentatte grove forstyrrelser. UiO har i slike saker behov for tiltak som ivaretar og trygger læringsmiljøet uavhengig av om saken politianmeldes. Hvorvidt det reageres med advarsel ved første gangs overtredelse eller om det er behov for en bortvisning uten forutgående advarsel må bero på en konkret vurdering.

UiO støtter forslaget om at det i utestengningsvedtak skal være tilstrekkelig med simpelt flertall, mot dagens to tredjedels flertall.

Innspill til kapittel 23 – Politiattest og skikkethet

Til § 10-6 om krav til politiattest stiller UiO spørsmål ved den nye formuleringen om at politiattest kan kreves framlagt "ved opptak til og underveis i studiet". Plikten til å innhente politiattest ved opptak er klar, men det er uklart om det oppstår ny plikt til å innhente attest underveis i studiet.

UiO støtter den språklige endringen fra «utestenge» til «utelukke» på grunnlag av politiattest, men realiteten er uansett at studenten ikke vil ha anledning til å fullføre studiet. Både for studenten og institusjonen kan det være hensiktsmessig å avslutte studieretten raskt. Denne endringen må også gjøres i § 10-11 om rett til dekning av advokatutgifter.

Til § 10-1 om skikkethetsvurdering støtter UiO utvalgets vurderinger knyttet til språklige endringer mht. saksgang, inkludering av etter- og videreutdanninger, vurderingskriterier og dokumentasjon.

Innspill til kapittel 24 – Rett til dekning av advokatutgifter

UiO støtter forslaget om å klargjøre forholdet mellom den generelle retten til å benytte advokat etter forvaltningsloven §12 og rettshjelpsbestemmelsen i dagens uh-lov § 4-8 femte ledd om dekning av utgifter til juridisk bistand.

UiO støtter ikke at institusjonen skal ta stilling til salærkrav ved behandling i domstolen. Vi tar stilling til salærkrav ved behandling i klagenemnda og Felles klagenemnd, og i disse organene har vi en nær tilknytning til saken. For domstolen vil det derimot komme ytterligere saksbehandling som det er mer naturlig at domstolen tar stilling til. Domstolen vil ha lettere for å vurdere nedlagt arbeid inn mot domstolen, jf. også at domstolen uansett gjør denne vurderingen i alle andre saker.

Innspill til kapittel 25 – Ph.d.-kandidater

UiO støtter utvalgets vurdering av at det ikke er behov for ytterligere nasjonal regulering av ph.d.-utdanninger. Det har i mange år foregått samarbeid om ph.d.-regelverk og -gjennomføring gjennom UHRs veiledende retningslinjer, men også her må det være rom for institusjonene å fatte ulike valg basert på egne tradisjoner og behov.

Innspill til kapittel 26 – Klage på andre vedtak enn eksamen

UiO støtter forslaget til § 12-1 om lokal klagenemnd, med unntak av den foreslåtte bestemmelsen om inhabilitet. Det framstår unødvendig og potensielt uklart for lovens brukere at det fastsettes egne habilitetsregler for saksbehandlingen til institusjonenes klagenemnder. Det er tilstrekkelig med bestemmelsene i forvaltningsloven, og det aktuelle avsnittet bør ikke tas inn i loven.

Innspill til kapittel 27 – Styret og den daglige ledelsen

UiO mener det er avgjørende at institusjonene selv kan fastsette sin egen styringsmodell og slutter seg til mindretallet bestående av Hessen og Søvig på disse punktene. UiO anbefaler på det sterkeste at institusjonenes anledning til å velge mellom henholdsvis valgt rektor som styrets leder eller ansatt rektor og ekstern styreleder videreføres.

Utgangspunktet for valg av ledelsesmodell må være det samfunnsoppdraget institusjonene har. UiO har forståelse for at ulike institusjoner ønsker ulike styringsformer, og mener at valgt rektor som også er styreleder må være én av disse. En valgt rektor som styreleder gir en klar faglig ledelse av institusjonene, institusjonell forankring hos de ansatte og en grunnleggende innsikt i sektorens egenart. Det støtter også opp under institusjonenes autonomi ved at vedkommende henter legitimitet fra institusjonens studenter og ansatte. Ordningen fungerer godt for UiO, og vi ønsker å beholde den.

De ansatte i undervisnings- og forskerstillinger har et særlig ansvar for å fremme den akademiske frihet og utøve institusjonenes kjernevirksomhet gjennom forskning, utdanning og formidling. Dette bør også komme til uttrykk ved at ansatte i undervisnings- og forskerstillings vurderinger av hvem som bør velges som øverste leder av et universitet eller en høyskole, tillegges størst vekt. Gjeldende regler om vekting av stemmer ved rektorvalg bør derfor videreføres, eventuelt bør dette være opp til institusjonene selv å avgjøre.

Utvalgets flertall foreslår at loven bør åpne for at tre eller flere styremedlemmer kan kreve lovlighetskontroll av et styrevedtak. UiO mener prinsipielt at denne bestemmelsen er overflødig.

Innspill til kapittel 28 – Ansettelse

UiO støtter utvalgets forslag om i hovedsak å videreføre dagens regelverk om ansettelse.

UiO støtter ikke forslaget om å fjerne adgangen til å ansette administrerende direktør på åremål. Vi mener dagens regel har fungert godt, og at universitetet har funnet gode løsninger for samarbeidet mellom valgt rektor og universitetsdirektør ansatt på åremål.

Utvalget foreslår å lovfeste at det skal gjennomføres intervju, prøveforelesning eller andre prøver, med mindre dette er åpenbart unødvendig. UiO ser ikke behov for å lovfeste så detaljerte krav til gjennomføring av ansettelsesprosesser, men er enig i at dette som hovedregel skal gjennomføres.

UiO er enig i at det er behov for en spissere og mer enhetlig bruk av postdoktorstillinger slik at disse stillingene kan bli brukt som reelle kvalifiseringsstillinger, men mener dette primært er et spørsmål om praksis ved institusjonene. Dagens regel om at det kun skal gis en postdoktorperiode per institusjon bør derfor videreføres. Det finnes ikke en enhetlig internasjonal definisjon av hva en postdoktorstilling, og det vil være krevende både for søkere og institusjonene å fastsette hvilke internasjonale søkere som vil kvalifisere for å søke. Det er også uklart hvilken gevinst dette forslaget vil ha for reduksjon av midlertidige stillinger. Gitt at institusjonene oppfyller formålet ved ansettelsen som fremgår av forskriften, ser ikke UiO på dagens praksis som et problem. En eventuell lovfesting i tråd med utvalgets forslag innebærer at forskriftene bør gjennomgås, jf. blant annet forskriften om innstegsstillinger.

Utvalget foreslår ikke en endring i lovverket, men påpeker at det ved bortfall av eksterne midler ikke nødvendigvis er slik at den ansatte som fikk finansiert stillingen av slike midler, må sies opp. Utvalget viser i denne sammenheng til reglene for omorganiseringer. UiO mener at utvalget ikke har hensyntatt oppsigelsesreglene i statsansatteloven § 19. Dersom en stilling som er ekstern-finansiert bortfaller, vil det være saklig grunn for oppsigelse. Det er da arbeidstaker i denne eller de aktuelle stillingene som skal sies opp, og det skal ikke foretas en sammenligning med andre ansatte i virksomheten. En oppsigelse er ikke saklig begrunnet dersom arbeidsgiver har en annen passende stilling i virksomheten å tilby den ansatte.

Utvalget foreslår ikke endringer i lovverket, men stiller spørsmål ved om arbeidet er av midlertidig karakter når det ligger til en del av den normale driften i sektoren å drive med forskning av lengre og kortere varighet, samt å innhente ekstern forskningsfinansiering. UiO er enige i at ekstern finansiering i seg selv ikke innebærer at arbeidet er av midlertidig karakter, men en tydelig tidsavgrensning av finansiering og arbeidsoppgaver må være relevante momenter i vurderingen av om arbeidet har midlertidig karakter. Mange av forskningsprosjektene som gjennomføres ved UiO er tidsbegrenset og faller inn under tiltenkt bruk av begrepet midlertidige karakter. Selv om forskning er en del av UiOs samfunnsoppdrag, er ikke forskning en homogen kategori som kan unntas fra midlertidighetsbestemmelsene i loven. Forskning på bestemte områder vil ikke nødvendigvis bli videreført når prosjektet er avsluttet. Selv om UiO mener faste ansettelser skal være hovedregelen, er sektoren avhengige av å ha mulighet til å ansette midlertidig i tidsbegrensede prosjekter av kortere varighet.

Innspill til kapittel 29 – Akkreditering og tilsyn

UiO slutter seg til utvalgets vurderinger om at NOKUT har fått stadig flere forvaltningsoppgaver i tillegg til tilsynsoppgavene, og at institusjonene møter NOKUT i mange ulike roller. Vi støtter derfor forslaget om å evaluere NOKUTs rolle og oppgaver i sektoren. Prinsipielt bør NOKUT utvikles til et rent tilsynsorgan, mens direktoratsoppgavene samles i UNIT og DIKU, jf. også omtalen i innledningen.

Dagens fordeling av tilsynsbestemmelser mellom departementets og NOKUTs forskrifter gjør temaet unødige vanskelig å sette seg inn i. UiO støtter at dette fastsettes av departementet etter innspill fra sektoren, og at NOKUT ikke skal ha hjemmel til å fastsette egne forskrifter.

De norske institusjonene har svært ulik profil og størrelse, og UiO mener at dette bør gjenspeiles også i tilsynsarbeidet. Med dagens standardiserte tilsynsopplegg blir alle gjenstand for samme type tilsyn, men vi etterlyser en større grad av fleksibilitet i lys av institusjonenes egenart.

UiO stiller spørsmål ved bestemmelsen om at NOKUTs utøvelse av faglig skjønn etter § 14-2 ikke kan overprøves. Institusjonenes klagenemnder er svært varsomme med å overprøve faglig skjønn, men har likevel adgang til å vurdere alle sider av en sak.

Innspill til kapittel 30 – Fullmakt til å opprette egne studietilbud

UiO støtter videreføring av bestemmelsene om akkreditering av studietilbud.

UiO støtter at gradsforskriften oppheves og at institusjonene selv kan avgjøre hvilke grader som skal tilbys, med de avgrensningene som ligger i akkrediteringsreglene. Reell dimensjonering vil fremdeles være basert på finansieringssystemet og institusjonenes forvaltning av studieplasser. Dersom forskriften oppheves, må reglene om beskyttede titler håndteres på annen måte.

Innspill til kapittel 31 – Godkjenning av utdanning

Vi er enige i at dagens begrepsbruk “godskriving”, “fritak” og “godkjenning” bidrar til å komplisere bestemmelsene rundt godkjenning, og støtter innføringen av det felles begrepet “godkjenning”.

UiO støtter ikke at forpliktelsene som følger av Lisboa-konvensjonen tas inn i lovteksten i § 9-1 og § 9-2. Norge har sluttet seg til konvensjonen og lærestedene må uansett følge den. Vi foreslår at dette heller omtales i merknader til lovbestemmelsen.

I § 9-1 tredje ledd støtter UiO mindretallets forslag. NOKUTs klagenemnd bør kunne behandle alle sider av vedtak om generell godkjenning av høyere utenlandsk utdanning, på samme måte som institusjonenes klagenemnder.

Innspill til kapittel 32 – Mastergradsforskriften

UiO ønsker ikke en endring i mastergradsforskriften som fører til at opprettelse av integrerte masterstudier må begrunnes særlig. Dette må ligge innenfor akkrediteringsfullmaktene og være opp til institusjonenes egen vurdering.

Utvalget viser til innspill fra UHR og NHO om at mastergradsforskriftens krav til faglig fordypning på bachelornivå er for rigid og kan hindre at kandidater med variert og flerfaglig bakgrunn tas opp til masterstudier. Vi støtter utvalgets forslag om utredning før en slik endring eventuelt gjøres, spesielt med tanke på rekruttering av søkere med internasjonale utdanninger.

Innspill til kapittel 33 – Private universiteter og høyskoler

UiO har ingen innspill til dette kapittelet.

Innspill til kapittel 34 – Behandling av personopplysninger

UiO konstaterer at det ikke foreslås realitetsendringer sammenlignet med dagens lov. Utvalget anbefaler at endringer som har personvernkonsekvenser vurderes ved departementets pågående gjennomgang av personvernbestemmelsene og behovet for nye lovbestemmelser i underliggende etater. UiO støtter utvalgets anbefaling og mener at dette bør ses i sammenheng, og gjøres i samme lovarbeid. Til dette arbeidet vil UiO spille inn følgende tema til vurdering:

- Behandling av personopplysninger med henblikk på "akademiske yringer" har en rekke unntak fra personvernforordningen, men "akademiske yringer" er ikke nærmere definert i lovarbeidet til Justisdepartementet. UiO oppfordrer Kunnskapsdepartementet i samråd med Justisdepartementet til å redegjøre for hva som ligger i begrepet ved utarbeidelsen av ny lov.
- UiO støtter utvalgets vurdering av at det er vanskeligheter med deling av forskningsdata utenfor EU/EØS. UiO har tilsvarende problemer med deling av data om studenter ved utvekslingsopphold.

- Det er mye diskusjon om læringsanalyse og hvorvidt dette er dekket av dagens bestemmelser eller om det er behov for nye hjemler. UiO bidrar gjerne i den videre vurderingen av dette.
- UiO har sett UNITs innspill om at direktoratet bør gis myndighet til å opprette tjenester for datadeling, og mener at denne typen tjenester må utarbeides i tett samråd med institusjonene.
- Dagens § 4-15 om studieadministrative systemer er foreslått videreført med noen språklige presiseringer. UiO ønsker å spille inn at det ikke er behov for en lovhjemmel for at studieadministrative systemer som sådan kan behandle personopplysninger, institusjonene må behandle de aktuelle personopplysningene i forbindelse med nødvendige studieadministrative oppgaver. UiO foreslår derfor at «systemer» strykes fra lovteksten for å klargjøre dette.
- Det fremgår av personvernforordningen art. 6 nr. 3 et krav om supplerende rettsgrunnlag fastsatt i nasjonal rett når en utfører en oppgave i allmenhetens interesse, eller utøver offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt. I dagens lovverk har institusjonene supplerende rettsgrunnlag i uhl. § 4-15 jf. § 1-3 for studieadministrative behandlinger, og for andre oppgaver institusjonene utfører er det et supplerende rettsgrunnlag i uhl. § 1-3. For studieadministrative oppgaver er det supplerende rettsgrunnlaget ofte tilstrekkelig klart og spesifikt for oppgavene som institusjonene utøver. Det er imidlertid ofte uklart om det supplerende rettsgrunnlag i uhl. § 1-3 er tilstrekkelig spesifikt til å oppfylle kravene som fremgår av personvernforordningen art. 6 nr. 3 om krav til supplerende rettsgrunnlag for flere av behandlingene som institusjonene bør og ønsker å gjennomføre. Et eksempel på dette er opptak av studenter i undervisningssituasjon hvor det er viktig av hensyn til læringsutbytte til studenten at veileder ikke er i samme rom som studenten, men har mulighet til å veilede studenten i etterkant for å gi konstruktive tilbakemeldinger basert på en reell situasjon.

Innspill til kapittel 35 – Diverse bestemmelser i uh-loven

UiO støtter forslaget om å videreføre beskyttelsen av universiteters og høyskolars egennavn. Vi støtter også forslagene om å forenkle loven ved å flytte bestemmelsen om statsautoriserte translatører til tolkeloven og å ta ut bestemmelsen om ansatte i vitenskapelig samling.

UiO støtter punktet om å fjerne plikten til å utarbeide grunnlagsmateriale for almanakker. Det gjøres ved Institutt for teoretisk astrofysikk, og utvalget har rådført seg med dem som ledd i arbeidet.

UiO støtter ikke forslaget om å videreføre forbudet mot klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet. Dette er bestemmelser på et så detaljert nivå at de ikke bør ha plass i loven, men bør være opp til institusjonene å regulere selv ved behov.

Med hilsen

Svein Stølen
rektor

Arne Benjaminsen
universitetsdirektør

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UiO og er derfor ikke signert.
Saksbehandlere: Birgitte Brørs, Are Evju, Torbjørn Grønner, Aminah Iqbal, Jonny Roar Sundnes, Silje Winther.